

Strugar je svojim knjigam o socialni demokraciji na ozemlju današnje Jugoslavije dodal še eno. To pot se je lotil obdobja I. svetovne vojne in mu je, že spričo specifičnih razmer, kakršne so v vojnem času nujne, bilo primeroma malo virov na razpolago. Delo je napisal na podlagi strankinih listov, izbranih dokumentov, ki so izšli v Istorijem arhivu KPJ, do neke mere pa je črpal tudi arhivsko gradivo. Tu je treba takoj poudariti, da materiala še zdaleč ni izčrpal, zlasti kar se arhivov tiče, kar gre v precejšnji meri na rovaš neurejenih razmer naših arhivov. Tudi kar se literature tiče, avtor ni upošteval vsega, ampak le najvažnejše.

Po posameznih poglavjih je obdelal socialdemokratske stranke Srbije, Bosne in Hercegovine, Hrvatske in Slovenije ter JSDS. Pri vseh strankah je obdelal odnos strank do vojnega vprašanja, do vedno bolj perečega jugoslovanskega vprašanja, precej prostora je posvetil tudi delovanju naših strank v mednarodnem svetov (konferenca v Stockholmu) in pa odnosu socialdemokratov do narodnih svetov ter odmeve oktobrske revolucije. Manj se je zadržal pri odnosu meščanskih strank do socialne demokracije in obratno. Pripomniti je treba, da je sicer vestno pregledal dokaj virov in literature ter na podlagi tega skonstruiral podobo delovanja socialdemokratskih strank, vendar bi mu zameril to, da se je v glavnem omejil le na navajanje, zelo malo pa je avtorjevih lastnih ocen in sodb.

Mislím, da ne bo odveč, če tukaj omenim nekaj pomislekov do pisanja o delavskem gibanju sploh. Zdi se mi, da ga obravnavamo preveč ločeno, ne pa v skladu z razmerami, kakršne so tedaj bile in so ga kot take pogajale. Docela ahistorično in neznanstveno se mi zdi obravnavanje kateregakoli dogajanja na ta način, da se že v vnaprej pripravljeno shemo skuša stlačiti obravnavano dogajanje, saj s tem zaidemo v lažni objektivizem in tako imenovano beljenje. Ravno tako je nepravilno ocenjevati delo politikov ali strank samo skozi prizmo našega današnjega gledanja na te probleme in ne upoštevati tedanjih dejanskih razmer ter realne politične teže, kakor je tedaj veljalo. Brez kompleksnega obravnavanja **tudi** meščanskih strank ne bomo mogli dobiti realne slike delavskega gibanja, ampak bomo zašli v drugo skrajnost, ki smo jo sami očitali buržoaznemu zgodovinopisju.

Te besede naj ne veljajo kot napad na avtorja, ampak so le opozorilo na napake pri današnjem obravnavanju delavskega gibanja, ki se jim pa tudi avtor ni izognil. Opozoril bi le še na neskladnost med volilnimi izidi, ki so objavljeni v 5. zvezku Istorijem arhiva KP (torej za Slovenijo), in podatki, ki jih daje Melik v svojih Volitvah na Slovenskem, kar pa bi vsekakor kazalo upoštevati.

Franc Rozman

Predrag Palavestra, Književnost Mlade Bosne I. Strani 303. Hrestomatija II. 416 strani. Svjetlost, Sarajevo 1965.

Gibanje Mlade Bosne je že dobrih 40 let predmet širokega zanimanja, domačega in tujega. Tujega predvsem zaradi sarajevskega atentata, katerega pobudniki so izšli iz mladobosanskega gibanja. Doslej je izšla že dolga vrsta razprav in knjig, ki obravnavajo privržence tega gibanja iz najrazličnejših aspektov.

Palavestra je menda prvi, ki je sistematično obdelal literarno kritično ustvarjanje pripadnikov Mlade Bosne, ki so najpoprej začeli s pesmimi in literarno kritiko,